

ELUTARBELISTE TEENUSTÖÖDE NÕUDLUSE PROBLEEMID PÄRNU RAJOOIS

T. Muring, E. Kolk

XI viisaastakul on elutarbelise teenindamise ette seatud ulatuslikud ja keerukad ülesanded. Vastavalt NSV Liidu rahvamajanduse arendamise põhisuundadele aastateks 1981 - 1985 ning ajavahemikuks kuni 1990. aastani planeeritakse teenindustööde mahu suurendamist 1,4 kuni 1,5 korda, millega peab kaasnema teenindusliikide ja -vormide laiendamine ning kogu teeninduse juhtimise ja tellimuste täitmise kvaliteedi parandamine.¹ Olulist tähelepanu pööratakse maarajoonide elanike teenindamise arendamisele, seda eeskätt teenindusvõrgu ja osutatavate teenustööde kasvu valdkonnas.

Käesolevaks ajaks on maaelanike teenindamise põhilülideks kujunenud komplekstallimispunktid (mõningatel juhtudel ka teenindusbussid), mis etendavad vahendaja funktsiooni tellija ja spetsialiseeritud töökodade vahel. Komplekstallimispunktide paigutusest ning nende töö organiseerimisest sõltub otseselt maarajoonide elanike teenindamise tase.² Viimase tõstmiseks on oluline teada, kuidas maaelanikkond on rahul praeguste teenustööde korraldusega, millised tegurid takistavad või häirivad elanike nõudluse rahuldumist elutarbeliste teenustööde järele, missuguseid teenusvorme tellijad eelistavad jne.

Käesolevas artiklis püüame anda ülevaate nendest teenindusprobleemidest, mis on iseloomulikud Pärnu rajooni elanikkonnale.

Pärnu rajooni teenindusvõrgu moodustavad teenindusmajad Vändras, Pärnu-Jaagupis ja Kilingi-Nõmmel (osutatakse teenuseid vähemalt 15 alal), kaks komplekstallimispunkti Lavassaare ja Tootsi alevis ning 23 komplekstallimispunkti sovhooside ja kolhooside keskustes (7 majandis ei ole komplekstallimispunkti). Komplekstallimispunktide tihedusest 1000 elaniku kohta jääb Pärnu rajoon maha ainult Kohtla-Järve ra-

¹ NSV Liidu majandusliku ja sotsiaalse arengu põhisuundad aastateks 1981 - 1985 ning ajavahemikuks kuni 1990. aastani.

² Jalasto H. Teeninduse intensiivne arendamine. Tln., 1978; Проблемы инфраструктуры и сельского расселения: Тезисы докладов научной конференции экономистов и эконом-географов республик Советской Прибалтики. Таллин, 1982.

joonist (näitajad on vastavalt 0,48 ja 0,61), ületades tunduvalt meie vabariigi keskmise (0,31). Rajoonis on lisaks eespoolnimetatutele veel 26 teenindustöökoda, neist juuksuritöökodasid 17, õmblusateljeesid 5, saunu 3 ja jalatsite parandamise töökodasid 1. Peale selle teenindab maaelanikke ka kaks Pärnu Teenindustootmisvalitsuse teenindusbussi, mis liiguvad kokku neljal erineval marsruudil (kumbki teenindab kahte erinevat marsruuti). Bussid külastavad kindlaksmääratud peatuskohti kaks korda kuus, tuues elanikkonnale ära valmis töid ja võttes vastu uusi tellimusi. Teenindusbusside peatuskohtade valikul on arvestatud lähimate komplekstellimispunktide paigutust, antud asustatud punkti elanike arvu ja teede läbitavust erinevatel aastaaegadel. Olenevalt kogunenud teenustööde hulgast peatub buss igas teeninduspunktis 1,5 - 2 tundi.

Uurimuste läbiviimiseks koostati juhusliku valiku teel väljavõttekogum Pärnu rajooni kõikide külanõukogude täiskasvanud elanike hulgast. Valimisse sattunud respondentidele saadeti koju kirjalikud ankeedid, mis paluti pärast täitmist tagastada. Laialisaadetud 1100-st ankeedist saadi tagasi 705 eksemplari e. 64 %. Vastajate sotsiaalne jagunemine oli järgmine: suurema osa (86,3 %) moodustasid töölised ja teenistujad, 12,6 % olid kas kodused või pensionärid ning 1,1 % vastanuist olid õpilased.

Ankeediantmetest järeldub, et enamused kasutab elutarbelisi teenustöid üks kuni kaks korda kuus või mõned korrad kvartalis (vastavalt 40,6 ja 32,5 % vastajate üldarvust). Iga nädal teenuste tarbijaid on tunduvalt vähem - 5,3 %. Mõned korrad aastas kasutab teenuseid 19,7 % vastanuist, ja veelgi harvemini 1,9 % vastanuist.

Tellijate seisukohalt ei ole põhimõttelist tähtsust, kus teenus osutatakse. Oluline on, et tellimust saaks võimalikult hõlpsasti ära anda ja et töö tehakse kiiresti ning kvaliteetselt. Kui saabunud vastuste järgi analüüsida kohalike teeninduspunktide kasutamise intensiivsust, siis ilmneb, et see ei ole eriti kõrge. Ainult 13,6 % küsitletutest külastab üksnes kohalikku komplekstellimispunkti või teenindusbussi. Enamus (77,9 %) käib peale kohalike punktide ka kaugemalasetsevates kohtades, eelkõige Pärnu, Vändra, Kilingi-Nõmme, Pärnu-Jaagupi teenindusmajades või -töökodades. 8,5 % elutarbeliste teenuste vajajaist sõidab aga kaugematesse teeninduskohtadesse, kohalikke punkte nad ei kasuta üldse.

Ilmneb, et Pärnu rajooni elanikud tarbivad kompleks-tellimispunktide teenuseid märksa vähem kui keskmiselt ENSV teiste rajoonide elanikud. Põhjuseid selleks võib olla mi-tu. Kõigepealt avaldab siinse maarahva elutarbeliste tee-nustööde korraldusele mõju Pärnu rajooni geograafiline eri-pära, mis seisneb tema suures liigendatuses metsamassiivide ja rabadega. Sageli on nende piirkondade teenindamine ras-kendatud ka teenindusbussi vahendusel. Kuna elanikkond on küllaltki hajutatud, siis komplekstellimispunktide teenin-dusraadiused on enamikul juhtudel suuremad meie vabariigi keskmisest näitajast (7 km). Sellele vastab kõigest 17 % Pärnu rajooni komplekstellimispunktidest.

Teiselt poolt võib põhjendada kaugemate (peamiselt suu-remate maa-asulate ja Pärnu linna) teenindusettevõtete ka-sutamist järgmiste ankeedivastustega.

Antud küsimustele vas-tajate osakaal %

1. Käiakse sageli mujal teiste as-jade pärast ja lastakse seal te-ha ka vajalikud teenustööd	32
2. Kohalikus punktis vastavaid töid ei teostata	30
3. Tähtajad on lühemad	21
4. Töö kvaliteet ja teenindamine on paremad	10
5. Vastuvõtuajad on sobivamad	5
6. Muud põhjused	2

Seega, peale geograafiliste iseärasuste avaldab koha-like punktide kasutamise intensiivsusele olulist mõju nende punktide töökorraldus, seal esutatavate teenuste mitmekesi-sus.

Olemasolevate komplekstellimispunktide paigutusega ja teenindusbusside peatuskohtadega ollakse üldiselt rahul (ra-hulolu protsendid on vastavalt 84,9 ja 86,3). Sügistalvis-tel ja kevadistel perioodidel jäävad teenindusbussid tihti käigust ära, informatsioon elanike hulgas selle kohta aga puudub. See tingib asjatut ajakulu ootamisel ning põhjustab usaldamatust antud teenindusvormi vastu.

Komplekstellimispunktid asuvad tavaliselt majandite keskustes. Seal on ka kauplus, kool, söökla, lasteaed jms. üldkasutatavad asutused. Seepärast ühitatakse käik teenin-duspunkti mõne muu vajaliku käiguga. Siiski soovib 4 % vas-

tajatest, et teeninduspunkt oleks mingi suurema tootmisüksuse, näiteks farmi läheduses.

Teeninduspunktide praegused lahtiolekuajad rahuldavad suuremat osa elanikkonnast. Vastuvõtuasagade mittesobivuse tõttu on teenuste saamine raskendatud 16 %-l kompleksteli-
mispunktide külastajatest ja 19 %-l teenindusbussi kasutajatest.

Paljud vastajad rõhutavad, et nad on olnud sunnitud pöörduma teiste teenindusasutuste poole, kuna kohalikus teeninduspunktis vastavaid töid ei teostata. Kuivõrd ja millistest teenustest tuntakse suurimat puudust, sellele annab vastuse järgnev tabel, kus on esitatud ka samade teenustööde kasutamise osatähtsused kaugemal asetsevates teenindusasutustes.

Teenustöö liik	Osakaal (%-des) vastajate koguhulgast	
	Vajab teenust kohalikus punktis	Kasutab teenust kaugemalasuvas teenindusettevõttes
Juuksuritööd (koos maniküüri ja kosmeetikaga)	15,7	24,5
Õmblustööd	13,6	15,1
Raadiote ja televiisorite remont	8,2	6,1
Jalatsiparandus	5,6	20,9
Kellassepatööd	5,1	14,7
Kodumasinate remont	4,7	8,4
Pesupesemine	3,1	1,6
Fototööd	2,5	4,2
Keemiline puhastus	1,3	14,3

Toodud andmetest on näha, et mitme teenusliigi puhul on otsene korrelatsioon kohalikus punktis puudust tuntava ja kaugemas teenindusettevõttes saadava teenustöö vahel. Eelkõige kehtib see juuksuritööde, rõivaste õmblemise, raadiote ja televiisorite remondi ning jalatsiparanduse kohta.

Maaelanikkond on huvitatud ka mitmetest teistest teenustest, mida käesoleval ajal ei pakuta. Nendeks on väikemehhanismide (segumasinad, tõstukid, mootorsaed jms.) laenuvus, pottsepatööd, klaasimistööd, majade ja katuste re-

monditööd, küttepuude saagimine ja lõhkumine, traatvõrgu puumine, uste polsterdamine jt. Sageli takistab vajaliku teenuse saamist informatsiooni puudumine teostatavate tööde kohta erinevates töökodades. Sellepärast oleks kasulik koostada rajooni teenindusvõrgus tehtavate teenindustööde teatmik, mis sisaldaks asjast huvitatutele kogu vajaliku informatsiooni.

Kokkuvõtteks võib öelda, et elutarbeliste teenuste osutamisel Pärnu rajooni elanikele tuleks eelkõige suurendada teenustööde liike ja tõsta teenindamise kvaliteeti (pidada kinni tähtaegadest, lühendada järjekordi, tõsta kvaliteedinõudeid osutatavate teenuste suhtes). Arvestades rajooni iseärasusi võib soovitada ka uute teenindusvormide juurutamist, näiteks koduteenindamise rakendamist.

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ СПРОСА НАСЕЛЕНИЯ ПЯРНУСКОГО РАЙОНА НА УСЛУГИ БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ

Т. Мауринг, Е. Кольк

Р е з ю м е

При развитии бытового обслуживания в XI пятилетке особое внимание уделяется улучшению обслуживания сельского населения. В статье дается обзор проблем бытового обслуживания, характерных для Пярнуского района. Изучены потребности и пожелания потребителей бытовых услуг при помощи социологического опроса (анкеты). Выяснено, что отраслевая и территориальная структура бытовых услуг лишь частично удовлетворяет потребности сельского населения. В частности показано, что жители Пярнуского района нуждаются главным образом в следующих отраслях бытового обслуживания: парикмахерская (в том числе и косметика), швейные работы, ремонт и изготовление обуви, ремонт радиоэлектронных и электробытовых приборов. Для улучшения качества бытового обслуживания следует совершенствовать управление и организацию труда уже в имеющихся комплексных приемных пунктах района.